

HET THEMA

‘Wie is John Galt?’

Het begon te schemeren, en Eddie Willers kon het gezicht van de zwerver niet onderscheiden. De zwerver had het eenvoudig gezegd, zonder uitdrukking. Maar in zijn ogen fonkelde het geel van de zonsondergang ver aan het eind van de straat, en de ogen keken recht naar Eddie Willers, spottend en stil – alsof de vraag was gericht aan de onbehaaglijkheid die hij zonder reden in zich voelde opkomen.

‘Waarom zei je dat?’ vroeg Eddie Willers met afgemeten stem.

De zwerver leunde tegen de deurpost; een puntig stuk gebroken glas achter hem weerspiegelde het metaalgeel van de hemel. ‘Wat kan het je schelen?’ vroeg hij.

‘Niets,’ snauwde Eddie Willers.

Hij tastte haastig in zijn zak. De zwerver had hem tegengehouden en om een muntje gevraagd en was toen blijven praten, misschien wel om hen over dat moment heen te helpen en het probleem van het volgende uit te stellen. Bedelen kwam de laatste tijd zo vaak voor op straat dat je niet naar verklaringen hoefde te luisteren, en hij had geen belangstelling voor de details van de persoonlijke wanhoop van deze zwerver.

‘Ga je kop koffie halen,’ zei hij terwijl hij het muntje overhandigde aan de schaduw zonder gezicht.

‘Dank u, meneer,’ zei de stem, zonder belangstelling, en het gezicht kwam even naar voren. Het was gebruind door de wind, doorsneden met rimpels van vermoeidheid en cynische berusting; de ogen waren intelligent.

Eddie Willers liep verder. Hij vroeg zich af waarom hij het altijd voelde op deze tijd van de dag, dat ongegronde gevoel van vrees. Nee, dacht hij, geen vrees, er is niets te vrezen: alleen een onmetelijke, ongerichte bezorgdheid, zonder oorsprong of doel. Hij was gewend geraakt aan het gevoel, maar hij kon er geen verklaring voor vinden; toch had de zwerver gesproken alsof hij wist dat Eddie het voelde, alsof hij dacht dat je het wel moest voelen, en sterker nog: alsof hij de reden wist.

Eddie Willers trok zijn schouders recht in zorgvuldige zelfbeheersing. Hij moest hiermee ophouden, dacht hij; hij begon zich dingen in te beelden. Had hij het altijd gevoeld? Hij was tweeëndertig jaar oud. Hij pro-

beerde terug te denken. Nee, dat had hij niet; maar hij kon zich niet herinneren wanneer het was begonnen. Het gevoel overviel hem plotseling, op willekeurige momenten, en nu kwam het vaker dan ooit. Het is de schemering, dacht hij; ik heb een hekel aan de schemering.

De wolken en de schachten van wolkenkrabbers die ertegen afstaken kregen een bruine kleur, als een oud olieverfschilderij, de kleur van een verblekend meesterwerk. Lange strepen vuil liepen vanaf de toppen naar beneden langs de slanke, door vervuiling aangevreten muren. Hoog in de zijkant van een toren zat een scheur in de vorm van een bewegingloze bliksemschicht, tien verdiepingen lang. Boven de daken priemde een puntig voorwerp de lucht in; het was een halve torenspits die de gloed van de zonsondergang nog even vasthield; het bladgoud van de andere helft was allang afgebladderd. De gloed was rood en verstild, als de weerspiegeling van een vuur: geen brandend vuur, maar een dat uitdooft en niet meer aan te wakkeren is.

Nee, dacht Eddie Willers, er was niets verontrustends in het aanzien van de stad. Ze zag eruit als altijd.

Hij liep door en zei tegen zichzelf dat hij laat was met terugkeren naar kantoor. Hij was niet blij met de taak die hem bij terugkomst wachtte, maar het moest gedaan worden. Dus probeerde hij het niet uit te stellen, maar versnelde hij zijn pas.

Hij sloeg een hoek om. In de smalle ruimte tussen de donkere schaduwen van twee gebouwen, als in de kier van een deur, zag hij de pagina van een gigantische kalender in de lucht hangen.

Het was de kalender die de burgemeester van New York vorig jaar had opgericht boven op een gebouw, zodat de burgers de dagen van de maand zouden kunnen aflezen net als ze de uren van de dag konden aflezen door naar een torenklok te kijken. Er hing een witte rechthoek boven de stad die de datum verkondigde aan de mensen beneden in de straten. In het roestige licht van de zonsondergang op deze avond zei de kalender: 2 september.

Eddie Willers keek de andere kant op. Hij had het nooit prettig gevonden die kalender te zien. Hij stoorde hem op een manier die hij niet kon verklaren of definiëren. Het gevoel leek zich te vermengen met zijn onbehaaglijkheid; het had dezelfde aard.

Het kwam plotseling bij hem op dat er een of andere uitdrukking bestond, een soort citaat dat uitdrukte wat de kalender leek te zeggen. Maar hij kon er niet op komen. Hij liep door terwijl hij tastte naar een zin die zich ergens in zijn geheugen bevond als een lege vorm. Hij kon die niet vullen, maar ook niet van zich afzetten. Even keek hij omhoog. Daar stond de witte rechthoek boven de daken en zei met onwrikbare beslistheid: 2 september.

Eddie Willers liet zijn blik omlaag glijden naar de straat, naar een groentekar bij de stoep van een statig bakstenen huis. Hij zag wat bossen fel oranje wortels en het verse groen van uien. Hij zag een schoon wit gordijn opwaaien bij een open raam. Hij zag een bus, vakkundig gestuurd, een hoek om komen. Hij vroeg zich af waarom hij zich gerustgesteld voelde – en daarna waarom hij de plotselinge, onverklaarbare wens voelde dat deze dingen niet open en bloot gelaten zouden worden, onbeschermd tegen de open ruimte erboven.

Toen hij op Fifth Avenue kwam hield hij zijn ogen gericht op de etalages van de winkels waar hij voorbij kwam. Er was niets wat hij nodig had of wilde kopen, maar hij vond het prettig om de uitgestalde waren te zien, wat voor waren dan ook, voorwerpen gemaakt door mensen, om gebruikt te worden door mensen. Hij genoot van de aanblik van een welvarende straat; slechts een op de vier winkels was gesloten, de etalages donker en leeg.

Hij wist niet waarom hij plotseling aan de eikenboom moest denken. Er was geen aanleiding voor. Maar hij moest eraan denken, en aan de zomers die hij als kind had doorgebracht op het landgoed van de Taggarts. Hij was het grootste deel van zijn jeugd opgetrokken met de kinderen Taggart, en nu werkte hij voor hen, zoals zijn vader en grootvader hadden gewerkt voor hun vader en grootvader.

De grote eikenboom stond op een heuvel boven de Hudson, op een open plek in het Taggart-landgoed. Eddie Willers, zeven jaar oud, kwam graag naar die boom kijken. Die stond er al honderden jaren, en hij dacht dat hij er altijd zou blijven staan. De wortels klampten zich vast aan de heuvel, als de vingers van een vuist die zich de grond in boren. Hij dacht dat een reus die de boom bij de top zou vastpakken hem niet zou kunnen ontwortelen, maar de heuvel en de hele aarde mee omhoog zou trekken, als een bal aan een touwtje. Hij voelde zich veilig bij die eik; het was een ding dat door niets kon worden veranderd of bedreigd; het was het sterkste symbool van kracht dat hij kende.

Op een nacht sloeg de bliksem in de eik. Eddie zag het de volgende morgen. De boom lag daar in tweeën gebroken, en hij kon in de stam kijken alsof hij in een zwarte tunnel keek. De stam was slechts een leeg omhulsel: het binnenste was allang weggerot, er was niets meer van over – alleen wat dun grijs stof dat verstrooid werd door een grillig zuchtje wind. De levenskracht was verdwenen, en de vorm die was achtergebleven had zonder die kracht niet overeind kunnen blijven.

Jaren later hoorde hij zeggen dat kinderen beschermd zouden moeten worden tegen schokkende ervaringen, tegen de eerste gewaarwording van dood, pijn en angst. Maar die hadden hem nooit een litteken bezorgd; zijn schok kwam toen hij heel stil in het zwarte gat van de boomstam stond te

kijken. Het was een immens verraad – des te verschrikkelijker omdat hij niet kon begrijpen wat er verraden werd. Niet hijzelf, wist hij, en ook niet zijn vertrouwen; het was iets anders. Hij stond daar een tijdje, zonder enig geluid te maken, en liep toen terug naar het huis. Hij had het er nooit met iemand over gehad, toen of later.

Eddie Willers schudde zijn hoofd toen het schrille geluid van een roestig mechanisme dat een verkeerslicht bediende, hem deed stoppen aan de rand van een trottoir. Hij was kwaad op zichzelf. Er was geen reden om zich die eikenboom vanavond te herinneren. Het had niets meer te betekenen voor hem, hoogstens een zweempje droefheid – en ergens vanbinnen een drupje pijn dat even opkwam en verdween, als een regendruppel die op een raam een baan trekt in de vorm van een vraagteken.

Hij wilde geen droefheid met zijn jeugd verbinden; hij hield van de herinneringen eraan: elke dag ervan die hij zich nu herinnerde leek overgoten door een stil en schitterend zonlicht. Het was alsof enkele stralen ervan tot in het heden reikten: geen stralen, eerder iets als gerichte spotjes die af en toe een moment van glinstering gaven aan zijn werk, aan zijn eenzame appartement, aan de rustige, nauwgezette voortgang van zijn bestaan.

Hij dacht aan een zomerdag toen hij tien jaar oud was. Op die dag vertelde de enige dierbare metgezel uit zijn jeugd hem op een open plek in het bos wat ze zouden doen als ze groot waren. De woorden waren pittig en gloeiend, als het zonlicht. Hij luisterde vol bewondering en verbazing. Toen hem gevraagd werd wat hij zou willen doen, antwoordde hij meteen: 'Dat wat goed is.' Hij voegde eraan toe: 'Je zou iets geweldigs moeten doen... ik bedoel, wij tweeën samen.' 'Wat dan?' vroeg ze. Hij zei: 'Ik weet het niet. Daar moeten we achter komen. Niet alleen wat jij zei. Niet alleen zaken doen en je brood verdienen. Zoiets als een strijd winnen, of mensen redden uit een brand, of bergen beklimmen.' 'Waarom?' vroeg ze. Hij zei: 'De predikant zei afgelopen zondag dat we altijd moeten streven naar het beste in ons. Wat denk jij dat het beste in ons is?' 'Ik weet het niet.' 'Daar moeten we achter zien te komen.' Ze antwoordde niet; ze keek de andere kant op, naar de spoorbaan.

Eddie Willers glimlachte. Hij had 'dat wat goed is' gezegd, tweeëntwintig jaar geleden, en hij stond nog steeds achter die uitspraak. De andere vragen waren vervaagd in zijn hoofd; hij had het te druk gehad om ze te stellen. Maar hij vond het nog steeds vanzelfsprekend dat je moest doen wat goed is. Hij had nooit begrepen hoe mensen iets anders konden willen doen; hij had wel gemerkt dat ze dat deden. Het leek hem nog altijd eenvoudig en onbegrijpelijk: eenvoudig dat de dingen goed behoorden te zijn, en onbegrijpelijk dat ze dat niet waren. Hij wist dat ze dat niet waren. Daar dacht hij aan toen hij een hoek omsloeg en aankwam bij

het grote gebouw van Taggart Transcontinental.

Het gebouw torende boven de straat uit als het hoogste en fraaiste bouwwerk. Eddie Willers glimlachte altijd zodra hij het zag. De lange rijen ramen waren ongeschonden, in tegenstelling tot die van de gebouwen ernaast. Het doorsneed de lucht met zijn rechte lijnen, zonder afbrokkende hoeken of versleten randen. Het leek boven de jaren verheven te zijn, onaangetast. Het zou daar altijd staan, dacht Eddie Willers.

Telkens wanneer hij het Taggart-gebouw binnenging voelde hij opluchting en een gevoel van veiligheid. Dit was een plaats van competentie en macht. De vloeren van de gangen waren spiegels van marmer. De matglazen rechthoeken van de elektrische verlichting waren brokken massief licht. Achter glazen wanden zaten rijen meisjes met typemachines. Het tikken van hun toetsen was als het geluid van voortsnellende treinwielen. En als een antwoordende echo ging er van tijd tot tijd een zwakke trilling door de muren, komend van onder het gebouw, uit de tunnels van het grote hoofdstation waar treinen vertrokken om een continent te doorkruisen en waar ze ook weer stopten als ze het doorkruist hadden, zoals ze al generaties lang vertrokken en aangekomen waren. 'Taggart Transcontinental, van oceaan tot oceaan' dacht Eddie Willers – de trotse slagzin uit zijn jeugd, zoveel glansrijker en heiliger dan enig gebod uit de Bijbel. Van oceaan tot oceaan, voor eeuwig – dat dacht Eddie Willers, als een soort hernieuwde eed van trouw, terwijl hij door de vlekkeloze gangen naar het hart van het gebouw liep, het kantoor van James Taggart, president-directeur van Taggart Transcontinental.

James Taggart zat aan zijn bureau. Hij zag eruit als een man die de vijftig nadert, die van puberteit meteen naar ouderdom was gegaan zonder het tussenliggende stadium van jongvolwassenheid. Hij had een klein pruilmondje en dun haar dat op een kaal voorhoofd kleefde. Zijn houding had een slappe ongebundelde slordigheid, zijn lange slanke lichaam ten spijt; een lichaam met elegante lijnen die bedoeld leken voor de vrijmoedige houding van een aristocraat, maar die waren omgezet in de klungeligheid van een boerenkinkel. De vlezige delen van zijn gezicht waren bleek en zacht. Zijn ogen waren flets en gesluierd, met een blik die langzaam bewoog zonder ooit helemaal te stoppen, en die langs de dingen heen gleed in eeuwige wrevel over hun bestaan. Hij zag er koppig en uitgeput uit. Hij was negenendertig jaar oud.

Hij richtte zijn hoofd geïrriteerd op toen hij de deur hoorde opengaan. 'Val me niet lastig, val me niet lastig, val me niet lastig,' zei James Taggart.

Eddie Willers liep naar het bureau. 'Het is belangrijk, Jim,' zei hij zonder stemverheffing.

'Oké, oké, wat is er?'

Eddie Willers keek naar de wandkaart aan de muur van het kantoor. De kleuren van de kaart waren verbleekt achter het glas – hij vroeg zich vage-lijk af hoeveel Taggart presidenten ervoor hadden gezeten en hoeveel ja- ren lang. De Taggart Transcontinental Spoorwegmaatschappij, met een netwerk van rode lijnen die het verbleekte lichaam van het land doorsne- den van New York tot San Francisco, zag eruit als een systeem van bloed- vaten. Het leek alsof eens, lang geleden, het bloed door de hoofdslagader was gaan stromen en zich onder de druk van zijn eigen overvloedigheid had vertakt op willekeurige punten, uitstromend over het hele land. Eén rode ader slingerde zich van Cheyenne, Wyoming naar beneden tot in El Paso, Texas – de Rio Norte-lijn van Taggart Transcontinental. Er was re- centelijk een nieuw tracé aan toegevoegd en de rode ader was verlengd naar het zuiden voorbij El Paso – maar Eddie Willers draaide zich haastig om toen zijn ogen dat punt bereikt hadden.

Hij keek naar James Taggart en zei: ‘Het is de Rio Norte-lijn.’ Hij zag hoe de blik van Taggart afgleed naar een hoek van het bureau. ‘Er is weer een ongeluk gebeurd.’

‘Spoorwegongelukken gebeuren elke dag. Moest je me daarvoor lastig- vallen?’

‘Je weet wat ik zeggen wil, Jim. De Rio Norte is naar de haaien. Die spoorlijn is versleten. Het hele spoor langs.’

‘We krijgen nieuwe rails.’

Eddie Willers ging door alsof hij geen antwoord had gekregen: ‘Dat spoor is versleten. Het heeft geen zin er treinen over te laten rijden. De mensen willen er geen gebruik meer van maken.’

‘Elke spoorweg in het land heeft volgens mij wel een paar lijnen die met verlies werken. Wij zijn niet de enige. Het is een nationale toestand – een tijdelijke nationale toestand.’

Eddie stond stil naar hem te kijken. Waar Taggart zich aan ergerde was de gewoonte van Eddie Willers om mensen recht in de ogen te kijken. De ogen van Eddie waren blauw, groot en vragend; hij had blond haar en een eerlijk gezicht, onopmerkelijk afgezien van die blik vol nauwgezette oplet- tendheid en verwonderde nieuwsgierigheid.

‘Wat wil je?’ snauwde Taggart.

‘Ik kwam je alleen maar iets vertellen wat je moest weten, omdat iemand het je vertellen moest.’

‘Dat we weer een ongeluk hebben gehad?’

‘Dat we de Rio Norte-lijn niet mogen opgeven.’

James Taggart richtte zelden zijn hoofd op; als hij naar mensen keek deed hij dat door zijn zware oogleden op te slaan en omhoog te staren van onder zijn lange kale voorhoofd.

‘Wie denkt er nou aan het opgeven van de Rio Norte-lijn?’ vroeg hij. ‘Er

is nooit sprake geweest van opgeven. Ik neem je kwalijk dat je dat zegt. Dat neem ik je heel erg kwalijk.’

‘Maar we hebben de afgelopen maanden nog niet één keer op tijd gere-den. We hebben nog geen enkele rit voltooid zonder een of andere grote- of kleinere storing. Hoe lang kunnen we dat nog volhouden?’

‘Je bent een pessimist, Eddie. Je hebt gebrek aan vertrouwen. Dat is wat het moreel van een organisatie ondermijnt.’

‘Bedoel je dat er niets gedaan gaat worden aan de Rio Norte-lijn?’

‘Dat heb ik helemaal niet gezegd. Zodra we de nieuwe rails krijgen –’

‘Jim, er komen helemaal geen nieuwe rails.’ Hij zag de oogleden van Taggart langzaam omhooggaan. ‘Ik ben zojuist teruggekeerd van het kantoor van Associated Steel. Ik heb met Orren Boyle gesproken.’

‘Wat heeft hij gezegd?’

‘Hij heeft anderhalf uur lang gepraat en heeft me geen enkel duidelijk antwoord gegeven.’

‘Waarom moest je hem lastigvallen? Ik dacht dat de eerste lading rails komende maand zou worden geleverd.’

‘En daarvóór zou die drie maanden geleden worden geleverd.’

‘Onvoorziene omstandigheden. Absoluut zonder dat Orren daar iets aan kon doen.’

‘En dáárvoor zou die order zes maanden eerder worden afgeleverd.’

‘Wat wil je dat ik doe? Ik kan de zaken van Orren Boyle niet regelen.’

‘Ik wil dat je begrijpt dat we niet kunnen wachten.’

Taggart vroeg langzaam, zijn stem half spottend, half voorzichtig: ‘Wat zei mijn zus?’

‘Ze komt pas morgen terug.’

‘Nou, wat wil je dat ik doe?’

‘Dat zul jij moeten beslissen.’

‘Nou, wat je ook zegt, er is één ding dat je niet als volgende gaat noemen – en dat is Rearden Steel.’

Eddie antwoordde niet meteen, en zei toen rustig: ‘Goed, Jim. Ik zal het niet noemen.’

‘Orren is mijn vriend.’ Hij hoorde geen antwoord. ‘Je houding bevalt me niet. Orren Boyle zal die rails afleveren zodra het menselijkerwijs mogelijk is. Zolang hij ze niet kan leveren kan niemand ons de schuld geven.’

‘Jim! Waar heb je het over? Begrijp je niet dat de Rio Norte-lijn aan het aftakelen is – ongeacht of iemand ons daarvan de schuld geeft of niet?’

‘De mensen zouden het accepteren – ze zouden wel moeten – als er geen Phoenix-Durango was.’ Hij zag Eddies gezicht verstrakken. ‘Niemand klaagde ooit over de Rio Norte-lijn, totdat de Phoenix-Durango erbij kwam.’

‘De Phoenix-Durango werkt voortreffelijk.’

‘Stel je voor dat iets wat Phoenix-Durango wordt genoemd concurreert met Taggart Transcontinental! Tien jaar geleden was het alleen nog maar een lokaal melkspootje.’

‘En nu hebben ze het grootste deel van het goederentransport van Arizona, New Mexico en Colorado.’ Taggart antwoordde niet. ‘Jim, we mogen Colorado niet verliezen. Het is onze laatste hoop. Het is de laatste hoop van iedereen. Als we onze schouders er niet onder zetten, verliezen we al het vrachtvervoer in die staat aan de Phoenix-Durango. We hebben de Wyatt-olievelden al verloren.’

‘Ik snap niet waarom iedereen maar blijft praten over de Wyatt-olievelden.’

‘Omdat Ellis Wyatt een wonderkind is dat – ‘

‘Verdomde Ellis Wyatt!’

Die olievelden, dacht Eddie plotseling, hadden die niet iets gemeen met de bloedvaten op de kaart? Was dat niet hoe de rode rivier van Taggart Transcontinental jaren geleden over het land was uitgestroomd, een prestatie die nu ongelooflijk leek? Hij dacht aan de oliebronnen die een zwarte rivier over het continent uitspuwden, bijna nog sneller dan de treinen van de Phoenix-Durango hem konden vervoeren. Dat olieveld was slechts een rotsig veld in de bergen van Colorado, al lang geleden opgegeven als uitgeput. De vader van Ellis Wyatt had kans gezien tot het einde van zijn dagen een onbeduidend bestaantje uit de opdrogende oliebronnen te persen. Nu leek het wel alsof iemand een adrenaline-injectie had gegeven aan het hart van de berg; het hart was aan het pompen geslagen en het zwarte bloed was door de rotsen naar buiten gespoten – natuurlijk is het bloed, dacht Eddie Willers, want bloed wordt geacht te voeden, leven te geven, en dat is wat Wyatt Oil heeft gedaan. Het heeft kale hellingen met een schok tot leven gewekt, het heeft nieuwe steden, nieuwe krachtcentrales en nieuwe fabrieken gebracht naar een streek die niemand ooit op een kaart had zien staan. Nieuwe fabrieken, dacht Eddie Willers, in een tijd waarin de vrachtinkomsten uit alle grote gevestigde industrieën langzaam terugliepen, jaar na jaar; een rijk nieuw olieveld, in een tijd waarin de pompen kwamen stil te liggen in het ene na het andere beroemde veld; een nieuwe industriële staat waar niemand iets anders had verwacht dan vee en bieten. Eén man had het gedaan, en hij had het gedaan in acht jaren. Dit, dacht Eddie Willers, was als de verhalen die hij in schoolboeken had gelezen en nooit helemaal had geloofd, de verhalen over mensen die leefden toen het land nog jong was. Hij zou Ellis Wyatt wel eens willen ontmoeten. Er werd veel over hem gesproken, maar weinigen hadden hem ooit gezien; hij kwam zelden naar New York. Ze zeiden dat hij drieëndertig jaar oud was en een heftig temperament had. Hij had een of andere manier ontdekt om uitgeputte olievelden weer tot leven te

wekken en die in de praktijk gebracht.

‘Ellis Wyatt is een hebzuchtige klootzak die alleen maar op geld uit is,’ zei James Taggart. ‘Me dunkt dat er belangrijker dingen in het leven zijn dan geld verdienen.’

‘Waar heb je het over, Jim? Wat heeft dat te maken met –’

‘Bovendien heeft hij ons bedrogen. We hebben de Wyatt-olievelden jarenlang bediend, op een zeer bevredigende manier. In de dagen van de oude heer Wyatt lieten we elke week een tanktrein rijden.’

‘Dit zijn niet de dagen van de oude heer Wyatt, Jim. De Phoenix-Durango laat twee tanktreinen per dag daarheen rijden – en die rijden op tijd.’

‘Als hij ons de tijd had gegund om met hem mee te groeien –’

‘Hij heeft geen tijd te verspillen.’

‘Wat verwacht hij? Dat we al onze andere klanten laten varen, de belangen van het hele land opofferen en hem al onze treinen geven?’

‘Welnee. Hij verwacht niets. Hij doet gewoon zaken met de Phoenix-Durango.’

‘Volgens mij is hij een vernielzuchtige, gewetenloze bandiet. Volgens mij is hij een onverantwoordelijke beginneling die schromelijk overgewaardeerd is.’ Het was verbazend om plotseling de emotie te horen in de levenloze stem van Taggart. ‘Ik ben er niet zo zeker van dat zijn olievelen zo’n positieve prestatie zijn. Volgens mij heeft hij de economie van het hele land ontwricht. Niemand verwachtte dat Colorado een industriële staat zou worden. Hoe kunnen we enige zekerheid hebben of iets plannen als alles de hele tijd verandert?’

‘Goeie god, Jim! Hij is –’

‘Ja, ik weet het, ik weet het, hij verdient geld. Maar dat is niet de maatstaf, lijkt me, waaraan je de waarde van iemand voor de samenleving afmeet. En wat zijn olie betreft, hij zou op zijn knieën naar ons toe komen, hij zou zijn beurt afwachten samen met andere opdrachtgevers en hij zou niet meer dan zijn eerlijke deel van het vervoer vragen – als de Phoenix-Durango er niet was. Wij kunnen het niet helpen dat we te maken hebben met zulk soort vernietigende concurrentie. Niemand kan ons dat kwalijk nemen.’

Eddie Willers voelde druk in zijn borst en zijn slapen, vast als gevolg van de inspanning die hij moest leveren; hij had besloten de kwestie nu eens duidelijk aan de orde te stellen, en de kwestie was zo duidelijk dat Taggart die wel zou moeten begrijpen, dacht hij, tenzij hij de zaken niet goed uiteen had gezet. Hij had erg zijn best gedaan maar hij had gefaald, zoals hij altijd het onderspit moest delven in al hun gesprekken; wat hij ook zei, het leek wel of ze nooit over hetzelfde onderwerp spraken.

‘Jim, wat zeg je nu eigenlijk? Is het van belang dat niemand ons de schuld geeft – terwijl de spoorweg naar de haaien gaat?’